

OROŃSKO STAN.58

powiat szydlowiecki

gm. orońsko

AZP 76-66

OPRACOWANIE WYNIKÓW ARCHEOLOGICZNYCH BADAŃ
WYKOPALISKOWYCH NA TRASIE PLANOWANEJ OBWODNICY
RADOMIA

autorzy:
mgr Krzysztof Janicki

USUI

ul. Lotnicza 79
05-090 RASZYN

☎ 785 988 359

✉ usuisc@wp.pl

www.usui.com.pl

NIP 525-137-02-28 REGON 010375844

Ozorków 2012

Spis treści

RODZIAŁ I

<i>Zagadnienia wstępne</i>	
<i>1. Historia i wyniki badań stanowiska Orońsko 58</i>	

RODZIAŁ II

<i>1. Tło historyczne</i>	
<i>2. Geomorfologia</i>	

RODZIAŁ III

<i>1. Analiza zabytkowego materiału ceramicznego kultury łużyckiej</i>	
<i>2. Analiza pozostałego materiału zabytkowego</i>	

RODZIAŁ IV

<i>1. Charakterystyka obiektów</i>	
--	--

RODZIAŁ V

<i>1. Podsumowanie</i>	
------------------------------	--

<i>BIBLIOGRAFIA</i>	
---------------------------	--

<i>PLAN ZBIORCZY OBIEKTÓW</i>	
-------------------------------------	--

<i>PLAN WARSTWICOWY</i>	
-------------------------------	--

<i>TABLICE RYSUNKOWE</i>	
--------------------------------	--

<i>TABLICE OBIEKTÓW</i>	
-------------------------------	--

<i>TABLICE FOTOGRAFICZNE</i>	
------------------------------------	--

<i>KESA</i>	
-------------------	--

Rozdział I

Zagadnienia wstępne

1. Historia i wyniki badań

Stanowisko archeologiczne będące przedmiotem niniejszego opracowania zewidencjonowane zostało w miejscowości w obrębie obszaru AZP 76 - 66 w miejscowości Orońsko-Zamoście w gminie orońsko, powiat szydlowiecki, województwo mazowieckie. Określono numer w miejscowości 58 oraz na obszarze 182. Współrzędne geograficzne stanowiska: $51^{\circ} 18' 14.64''$ i $E 21^{\circ} 00' 60.10''$. Zlokalizowane w obrębie działek geodezyjnych nr 842/1, 842/2 będących własnością Skarbu Państwa w zarządzie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Radomiu ↻ ryc.1

↻ ryc.1

Stanowisko zlokalizowane jest na równinie, podłoże to piaszczyste gleby ze stosunkowo „cienką” warstwą orną wahającą się od 20 cm do maksymalnie 40 cm, pod którą dominuje żółty zgliniiony piasek z wtętami dużych soczewek gliny. Południowa część stanowiska znajduje się na nie uprawianym polu, które zdążyło już częściowo porosnąć samo wysiewającym się lasem. Pod względem fizjograficznym grunty wsi Orońsko leżą na terenie równiny Radomskiej po jej południowej stronie w powiecie szydlowieckim, gminie orońsko w dolnym biegu rzeki Oronki przy drodze krajowej nr 7. Jest to równina denudacyjna o zdegradowanej w wyniku procesów peryglacjalnych pokrywie utworów czwartorzędowych, pod którą występują warstwy jurajskie i kredowe. Na wysokości wsi Orońsko i Dobrut licznie występują na powierzchni konkracje krzemienia czekoladowego. Związane jest to z sąsiedztwem znanych wychodni tego krzemienia w Orońsku i Tomaszowie.

Podczas badań powierzchniowo-sondażowych przeprowadzonych w 2010 przez Pracownię Archeologiczno-Konserwatorską „Barta” i Pracownię Archeologiczno-Konserwatorską „Kanopa” założono 5 wykopów o charakterze prac sondażowych: pięć wykopów sondażowych (nr: 1 - 5) o

łącznej powierzchni 1 ara, w których przeprowadzono mechaniczne zdjęcie humusu przy użyciu koparki z łyżką „skarpówką” i dalszą, ręczną eksplorację pozostałych nawarstwień. Zlokalizowano w nich kilka odłupków krzemiennych i jedno narzędzie kombinowane drapacz/przekuwacz oraz nieliczne fragmenty ceramiki kultury łużyckiej.

Ratownicze badania wykopaliskowe przeprowadzono na podstawie pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Delegatura w Radomiu. Przeprowadzono je w dniach 19-30 września 2011 r. i objęły całą zakontraktowaną powierzchnię to jest 25 ary.

Ekipa badawcza składała się z kierownika mgr Krzysztofa Janickiego oraz 4 pracowników fizycznych. rzed przystąpieniem do badań wykonano plan sytuacyjno-wysokościowy oraz wytyczono zasięg wykopu badawczego. Założono także siatkę arową i określono reper pomiarowy dla całego stanowiska. Po odhumusowaniu i odczyszczeniu powierzchni wykopu zadokumentowano fotograficznie najpierw z osobna każdy ar, a następnie kolejno obiekty archeologiczne. Po zadokumentowaniu rzutów obiektów prowadzono eksplorację obiektów metodą warstw naturalnych, wybierając najpierw połowę wypełniska w taki sposób aby uzyskać profil z przekrojem obiektu, a po zadokumentowaniu przekroju obiektu eksplorowano dalszą połowę. Obiekty dokumentowano fotograficznie (rzuty, profile), rysunkowo (rzuty i profile) oraz opisowo (karty warstw i obiektów). Uzupełnieniem dokumentacji jest plan zbiorczy odkrytych obiektów oraz plan sytuacyjno-wysokościowy z zaznaczoną siatką arową.

W czasie prac zadokumentowano łącznie 61 obiektów z tego najliczniejsza grupę stanowią jamy 39, następnie spągi dołków posłupowych 14 sztuk, spągi jam 4, jamki 2 oraz 2 dołki posłupowe. Wypełniska tych obiektów były najczęściej jednorodne (nie licząc występowania drobin węgla drzewnych). Nieliczne miały charakter dwuwarstwowy.

Trudno jest ustalić powiązania funkcjonalne poszczególnych obiektów. Dołki posłupowe raczej nie tworzą zwartych zamkniętych układów, które można byłoby uznać za ślad konstrukcji słupowych budynków, zadaszeń lub ogrodzeń. Jamy są niewielkich rozmiarów z wyjątkiem (ob.64) ryc.2 o owalnym kształcie i nieckowatym przekroju.

Podczas eksploracji obiektów zadokumentowano zaledwie 16 fragmentów ceramicznych bardzo rozdrobnionych i 4 krzemienie z krzemienia czekoladowego(które w czasie analizy uznano za naturalne). Wszystkie te znaleziska można łączyć z kulturą łużycką

 ryc. 2

2. Przyjęte zasady eksploracji i dokumentacji badawczej.

Podstawę dokumentacji stanowią rysunki planów poszczególnych arów wykonywane w skali 1:50 z nanoszonymi zarysami rzutów poziomych obiektów i warstw pozaobektowych, ich numeracją i wartościami niwelacyjnymi (przeliczonymi) oraz liniami cięć profilowych. Obok tego wykonywane były rysunki przekrojów poszczególnych obiektów w skali 1:20 z podaną ich numeracją i wartością niwelacyjną stropu (przeliczoną). Uzupełnienie stanowił plan zbiorczy wykonywany w skali 1:200.

Dokumentację fotograficzną wykonywano w technice cyfrowej. Profile obiektów fotografowane były bez obrysu. Poszczególne zdjęcia grupowane były w folderach tematycznych (np. ary, obiekty profile, obiekty plany). Poszczególne pliki opisywane były numerami odpowiadającymi numerom obiektów wraz z oznaczeniem planu oraz profilu lub arów.

Dokumentacja opisowa opierała się na sformalizowanych formularzach – tzw. „kartach”. Stosowano: *kartę obiektu*, *kartę warstwy pozaobektowej*, *kartę zabytku wydzielonego*. Na karcie obiektu umieszczano zminiaturyzowane zdjęcie profilu obiektu oraz cyfrowy jego obrys. Zastosowanie tej podwójnej dokumentacji rysunkowej umożliwia weryfikację rysunków polowych i tym samym ułatwia późniejsze opracowanie.

Przestrzeń badawcza odhumusowana była przy użyciu sprzętu mechanicznego, koparkami skarpówkami. Humus zdejmowano warstwami do poziomu stropowego przestrzeni reliktovej. Był on magazynowany poza lub w obrębie stanowiska w hałdach. Pole badań, po odhumusowaniu było doczyszczane ręcznie przy pomocy grabi i łopat. Po zarejestrowaniu stropów obiektów archeologicznych były one eksplorowane połówkami, warstwami mechanicznymi 5 – 10 cm w obrębie warstw obiektowych. Metody doczyszczania stropów obiektów jak również eksploracji ich wypełnisk dostosowywano w zależności od stanu wilgotności gruntu. Konieczne było zwrócenie szczególnej uwagi na obiekty o niewielkiej miąższości wypełnisk. Niezbędne było więc stosunkowo płytkie odhumusowanie i ręczne usuwanie śladów głębokiej orki, która była głównym czynnikiem destrukcyjnym dla reliktovej osadniczych. Wypełniska obiektów składowano w obrębie wykopów. Wynikało to z zalecenia aby wyrobiska zasypywane były gruntem rodzimym.

Rozdział II

1. Tło historyczne

Położenie wsi określają współrzędne geograficzne: 51°18'48.671"N, 20°59'19.968"E. Wieś zlokalizowana jest w dolinie rzeki Oronki w jej dolnym biegu. Oronka, największa rzeka na tym terenie, bierze swój początek pod Maliszowem i po przepłynięciu 18 km wpada na terenie Bąkowa (wieś sąsiadująca z Orońskiem) do Szabasówki, dopływu Radomki. Oronkę dawniej tworzyły niezliczone meandry i była to rzeka moczarów, błot i rozlewisk. ↻ ryc. 3

Na terenie Orońska stwierdzono występowanie działań ludzkich już w paleolicie. Związane były z eksploatacją krzemieni czekoladowych. Kopalnia, funkcjonująca od schyłkowego paleolitu po neolit, znajdowała się w zachodniej części Orońska. Osiągała ona szerokości do 250 m, zaś długość do około 3 km. W jej obrębie odkryto kilka lejów górniczych o głębokości dochodzącej do 3,2 m, które drążyły wyłącznie gliny deluwialne i zwałowe. Poszczególne szyby, wypełnione współcześnie warstwami osypisk i utworów zmywowych z warpi przyszybowych, zanikały po kilkunastu latach od zakończenia eksploatacji wskutek naturalnych procesów, bez udziału człowieka¹

We wschodniej części omawianego obszaru na wyniosłej wydmie „Orońsko” (Łysa Góra, Szwedzka Góra, Okopy Szwedzkie, Piachy) znajdowała się pracownia obróbki krzemienia czekoladowego. Tutaj odkryto ślady cmentarzyska i czasowego osadnictwa funkcjonującego od schyłkowego paleolitu po okres wpływów rzymskich. W związku z tym obiekt ten stanowi jedno z cenniejszych wydmowych stanowisk archeologicznych². Pobył człowieka na wydmy przyczynił się już w prahistorii do jej znacznego przekształcenia. Odbywało się ono wówczas głównie za pośrednictwem procesów eolicznych uruchomionych w związku z działalnością antropogeniczną³.

W holocenijskim cyklu wydmotwórczym (3 fazy przypadające na subboreał i początek subatlantyku) odpowiedzialnym za przemodelowanie wydmy i jej nieznaczne nadbudowanie był człowiek. W okresie starożytnym po wschodniej stronie wydmy stwierdzono występowanie dużej

¹ Sebastian Bernat - Harmonia w krajobrazie Przedgórze Ilżeckiego (okolice Orońska)
M. Strzyż (red.), Perspektywy rozwoju regionu w świetle badań krajobrazowych
Problemy Ekologii Krajobrazu PAEK, 2004, Kielce, s. 297 - 303

² R. Schild R., 1971 – Lokalizacja prahistorycznych punktów eksploatacji krzemienia czekoladowego na NE obrzeżeniu Gór Świetokrzyskich. [w:] Folia Quaternaria, 39 str.37

³ M. Barcicki, B. Jaśkowski, 1992 – Budowa i wiek wydmy w Orońsku. [w:] Kieleckie Studia Geograficzne, 5. WSP Kielce. S.13-39.

ilości żelaznego żużla, co może świadczyć o rozwiniętym tu hutnictwie żelaza i jego miejscowej obróbce⁴.

W najstarszych zapisach historycznych Orońsko pojawia się jako "Orańsko". Nazwa ta ukształtowana została od staropolskiego wyrazu "orane", który określał miejsce nadające się do orania, a tym samym do rolniczej uprawy ziemi. Jednak nazwa miejscowości nie zawsze była taka sama. Forma, która obowiązuje dzisiaj, ukształtowała się dzięki wielokrotnym zmianom nazw obowiązujących dawniej. Pierwsza informacja na temat nazwy miejscowości pochodzi z "Księgi beneficjów diecezji krakowskiej" napisanej w latach 1470-1480 przez Jana Długosza. W dziele tym użył on nazwy Orańsko. Pochodzi ona od wyrazu orane, który nazywał miejsce zaorane lub nadające się do orania, a więc do rolniczej uprawy ziemi. Kolejne nazwy wsi to Oransko (1508) i Oransko (1569) użyte przez Adolfa Pawlińskiego w publikacji "Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym ujęta". Pomiędzy tymi nazwami, w 1566 roku w "Rejestrze podymnego starostwa radomskiego" pojawiła się nazwa Oransko, pochodząca od pospolitej nazwy zaoranego pola. Kolejna forma nazwy miejscowości to Orońsk. Używał jej często Franciszek Ksawery Christiani, a także Józef Brandt. Była również stosowana w dokumentach, wydawnictwach urzędowych oraz poważnych publikacjach naukowych. Nazwy Orońsko po raz pierwszy użył Franciszek Siarczyński pod koniec XVIII wieku w "Opisie powiatu radomskiego"⁵

Mimo, że Orońsko późno pojawiło się w pisanych dokumentach, należało zapewne do kośćca osadniczego najwcześniej zasiedlonych terenów podradomskich. Z opisów dokonanych przez Długosza wynika, że w drugiej połowie XV w. musiało być ono wsią rozległą i zasobną. Od czasów historycznych Orońsko sąsiadowało z kilkoma, także starymi wsiami - Dobrutem, Bąkowem, Guzowem, Krogulczą, Dąbrówką Zabłotnią i Rudą.

Zabudowa wsi Orońsko zajmowała początkowo tereny nisko położone, w pobliżu stawów i cieków wodnych. Nie sięgała jednak bezpośrednio do rzeki Oronki, ze względu na trzęsawiska i błotniste łąki nadrzeczne. Po roku 1834, kiedy właścicielem Orońska został Christiani, wieś w całości została przemieszczona na wyżej położone tereny i zlokalizowana wokół nowej drogi wiejskiej poprowadzonej prostopadle do przebiegającego przez wieś traktu krakowskiego. Poza tym Christiani uporządkował we wsi inne drogi, wszystkie też obsadził drzewami. Jego staraniem pobudowano też nowe i uzdatniono dawne ujęcia wody, tzw. "wodociągi" dla Orońska i Krogulczy Suchej. Na częściowo zwolnionych przez wieś terenach zaprojektował i w znacznej części zrealizował park i ogrody.

⁴ M. Cieslak-Kopyt, J. Micke, E. Skubicka., W. Twardowski, 1994 – Radomskie - alfabet wykopalisk. Przewodnik archeologiczny. Radom.

⁵ Portal poświęcony miejscowości i gminie Orońsko

Przebudowa wsi w jeden organizm osiedleńczy była dla właściciela poważnym wysiłkiem. Intencją Chrystianiego było stworzenie nowoczesnego Orońska, co wiązało się z powstającą wielką inwestycją drogową - traktem krakowskim, którego był projektantem. Budowa traktu krakowskiego była prawdziwą rewolucją. Jako pierwsza na tym terenie bita droga nie tylko znacznie skracala odległość, ale przede wszystkim otwierała prawdziwie szeroki świat. Wieś stawała się więc punktem przystankowym dla podróżnych, z obszernym zajazdem, a także pocztą.

Orońsko często zmieniano swoich właścicieli przechodząc w kolejnych latach "z rąk do rąk". Jako pierwsi właściciele wymieniani są Andrzej Starościński, a później Jakub Starosielski herbu Abdank. W 1802 r. dobra szydlowieckie, w skład których wchodziło Orońsko, nabyła księżna Anna Sapieżyna. Nie pozostały one jednak długo jej własnością. Zadłużona księżna odstąpiła klucz szydlowiecki skarbowi Królestwa Polskiego. Orońskie dobra rządowe tworzyła wieś i folwark Orońsko oraz wieś Krogulcza Sucha z przyległościami. W związku z tym, że był to majątek niewielki, rząd puścił go w dzierżawę. W 1829 r. wziął ten majątek w wieczystą dzierżawę Franciszek Ksawery Christiani. W parę lat później, w 1834 r. małżonkowie Christiani nabyli na własność dotychczasową dzierżawę. Po powstaniu styczniowym posiadłość tę wdowa po Christianim sprzedała Wojciechowi Kalinowskiemu. Wkrótce jednak zmienili się kolejni właściciele. W 1869 r. dobra te (Orońsko z Krogulczą i Chronówek) kupiła Helena z Wojciechowskich Pruszkowa. Jej również nie udało się utrzymać majątku w całości. Rozpoczął się długotrwały proces wyprzedaży i kolonizacji stosunkowo niewielkich, na początku peryferyjnie położonych części majątku. W czasie małżeństwa Heleny Pruszkowej z Józefem Brandtem praktyka ta ustała. Dzięki niemu dwór w Orońsku stał się ośrodkiem życia kulturalnego, w którym bywało i pracowało wielu malarzy. Brandt wykazywał również zainteresowania gospodarskie, co zaowocowało dbałością o podniesienie jakości hodowli i upraw w majątku. Uporządkowano też gospodarkę wodną, wybudowano sieć stawów hodowlanych, a także przeprowadzono rozległe prace melioracyjne nadrzecznych gruntów i łąk. W ciągu prawie 40 lat związku Orońska z Brandtem majątek ten nie tylko nie został zadłużony, ale został nawet oczyszczony z dawnych długów i innych zobowiązań. Znaczne straty materialne poniosło Orońsko w czasie I wojny Światowej, kilkakrotnie zajmowane i odbijane przez walczące strony. Zrabowane zostały zarówno dzieła sztuki jak i cenne przedmioty codziennego użytku. Po śmierci malarza dobra orońskie zostały ponownie obciążone długami w Towarzystwie Kredytowym Ziemskim i w 1934 r. wystawione na licytację, na której nabył je Andrzej Daszewski, wnuk Józefa Brandta.⁶

⁶ Oficjalny serwis internetowy Gminy Orońsko

ryc. 3

2. Geomorfologia

Pod względem fizjograficznym teren badan położony jest w północnej strefie brzeżnej Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej na pograniczu z Wzniesieniami Południowo mazowieckimi reprezentowanymi przez Równinę Radomska⁷. Przebieg granicy między tymi jednostkami jest kwestią sporną. Według Gilewskiej wyznacza ją strefa łagodnych wzniesień, biegnących od Ilży w kierunku NW po Wierzbice i Orońsko. Predysponowane są one, występującym płytko pod powierzchnią, górnajurajskim podłożem skalnym (odporne na wietrzenie wapienie i margle z krzemieniami czekoladowymi), przykrytym w znacznej części glina zwałowa i piaskami wodnolodowcowymi⁸. Równinę Radomską reprezentuje natomiast na badanym terenie fragment Wysoczyzny Wolanowa, gdzie mimo wzrastającego w kierunku N zasypania czwartorzędowego grzędy płytko leżącego podłoża kredowego (piaskowce, wapienie) są odpowiedzialne za pewne cechy falistości współczesnej rzeźby.⁹ Stopień przekształceń krajobrazu w obrębie terenu badań nie jest współcześnie na pierwszy rzut oka zbyt intensywny. Nie występują tu bowiem kontrastujące z toceniem sztuczne formy typu wyniosłych hałd i rozległych wyrobisk. Łagodna rzeźbaze sporadycznie pojawiającymi się piaskowniami (często zarośniętymi) sprawia wrażenie prawie naturalnej. Jednak wgląd w przeszłość poprzez analizę materiałów archiwalnych oraz profili geologicznych pozwala stwierdzić, że rzeźba omawianego regionu ma charakter znacznie przekształconej¹⁰.

Powiat szydłowiecki leży w przeważającej części na Przedgórzu Iłżeckim, południowo-wschodnią część powiatu zajmuje Garb Gielniowski. Obie te jednostki wchodzi w skład Wyżyny Kieleckiej, która jest częścią Wyżyny Małopolskiej. Niewielkie północne skrawki w gminie Orońsko pokrywa Równina Radomska, część Wzniesień Południowo mazowieckich, Nizin Środkowopolskich.

Przechodząca przez powiat granica regionów powoduje duże zróżnicowanie wysokościowe terenu. Garb Gielniowski to pas wzniesień zbudowanych z piaskowców, które licznie występują w okolicach Szydłowca. Najwyższe wzniesienia przekraczają 300 m n.p.m., m.in. Altana – 408, która jest najwyższym wzniesieniem w województwie mazowieckim, Cymbra – 378 oraz Skłobska Góra – 347.

⁷ J. Kondracki, *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa.2000 str.125

⁸ S. Gilewska, 1972 – Wyżyny Śląsko-Małopolskie. W: *Geomorfologia Polski*, T.1. PWN, Warszawa. s.301-306.

⁹ S.Z. Różycki, 1972 – Nizina Mazowiecka. [w:] *Geomorfologia Polski*, T.2. PWN Warszawa. s.271- 317.

¹⁰ S. Krukowski, 1939-48 – Paleolit. W: Kostrowicki K.S., Jakimowicz R.: *Prahistoria ziem polskich*. Warszawa-Kraków. s.89-107.

Przedgórze Iłżecie to liczne grzbiety zbudowane ze skał wapienno-marglistych, w których rozwijają się zjawiska krasowe, widoczne niekiedy na powierzchni w postaci lejów i zapadlisk. Równina Radomska to głównie obszar rolniczy, słabo porośnięty lasami. Na terytorium powiatu przeważają tereny lekko faliste.¹¹

Kamieniołom "Podkowiński", historyczne miejsce wydobycia piaskowca

Terytorium powiatu szydłowieckiego znajduje się w dorzeczu Wisły. Średnia zasobność wód podziemnych, wykorzystywana jest w rolnictwie i przemyśle. Większość obszaru leży w zlewni rzeki Radomki. Główną oś hydrograficzną powiatu stanowi rzeka Szabasówka z dopływami: Korzeniówką, [Jabłonicą](#) i [Oronką](#). Swoje źródła mają na terenie powiatu: Oleśnica, Iłżanka, Kamienna.¹²Największe zbiorniki wodne to zalewy w [Koszorowie](#), Szydłowcu, Chlewiskach, Jastrzębiu i Aleksandrowie. Inne mniejsze to m.in. stawy w Łaziskach, Orłowie, Mirowie, Orońsku, Szydłowcu oraz fosa w Parku Radziwiłłowskim.

¹¹ Danuta Słomińska – Paprocka, *Szydłowiec i okolice*, Szydłowiec 2003

¹² Grażyna Okły, *Mała Ojczyzna Świętokrzyskie*, Kielce 2002

Korzeniówka – rzeka przepływająca przez Szydłowiec

Powiat szydłowiecki pod względem geologicznym zbudowany jest głównie z osadów mezozoicznych okresu jurajskiego oraz utworów trzeciorzędowych. Występują tu liczne surowce mineralne takie jak: ruda żelaza, wapień, margiel, piaskowiec, gliny ogniotrwałe i ceramiczne oraz żwiry i piaski. Na terenie powiatu szydłowieckiego dominują gleby średniej i słabej jakości, klas V i VI bielcowe na podłożu kamiennym, piaszczystym i gliniastym. W powiecie występują także na niewielkich obszarach gleby brunatnych i rędzin mieszanych.¹³

¹³ Danuta Słomińska – Paprocka, *Szydłowiec i okolice*, Szydłowiec 2003

Rozdział III

1. Analiza zabytkowego materiału ceramicznego kultury łużyckiej

Mając na uwadze zły stan zachowania poszczególnych fragmentów zbioru ceramiki kultury łużyckiej dokonano głównie analiz makroskopowych. Podziału dokonano głównie na takie cechy jak faktura i barwa powierzchni zewnętrznych i wewnętrznych naczyń, rodzaj, ilość barwa oraz ziarnistość domieszki, a także barwa, grubość i charakter przełomu.

Materiał ceramiczny pozyskany w trakcie badań pochodzi wyłącznie z obiektów i wynosi 16 fragmentów. Ze względu na bardzo duże rozdrobnienie materiału jak i brak elementów charakterystycznych niemożliwe było nawet częściowe zrekonstruowanie form naczyń. Niewykonalne było zatem szersze rozpoznanie makromorfologiczne ceramiki naczyniowej jak i wykonanie analizy chronologiczno- typologicznej. Można tylko przypuszczać że materiał ten zalicza się do przełomu epoki brązu (VEB) i epoki żelaza (HaC). Z tego względu całość materiału ceramicznego poddano analizie technologicznej. Wszystkie ułamki naczyń to brzuśce. W tabeli rozpisano trzydzieści trzy cechy ceramiki od struktury powierzchni zewnętrznej i wewnętrznej, jej barwy, rodzaju domieszki, ilości domieszki, barwy i grubości przełomu.

Podsumowując ten materiał wyraźną przewagę zyskuje ceramika cienkościenna do 6mm, która stanowi 93,75 % zbioru, średniościenna (7-9mm) - 6,25 % i grubościenna (powyżej 9mm) - 0,0 %.

Struktura zewnętrzna naczyń szorstka- 81,25%, gładka- 18,75%, angobowana - 0,0%, struktura wewnętrzna naczyń- gładka - 100%.

Barwa zewnętrzna naczyń: ciemnobrunatna - 43,75%, szara - 37,5%, ciemnoszara - 12,5%, ceglastoszara - 6,25%, barwa wewnętrzna naczyń: szara - 81,25%, ciemnoszara - 12,5%, ceglastoszara - 6,25%

Barwa przełomu naczyń: jednobarwny - 87,5%, dwubarwny - 12,5%.

Rodzaj domieszki schudzającej: piasek - 93,75%, tłużeń kamienny - 6,25%,

ilość domieszki: mała - 93,75%, średnia - 6,25%

Ip.	nr inwentarza	lokalizacja	nr obiektu	wylew	brzuśce	dna	ucha	powierzchnia zewnętrzna			barwa powierzchni zewnętrznej				powierzchnia wewnętrzna			barwa powierzchni wewnętrznej				rodzaj domieszki		Ilość domieszki			barwa przełomu				grubość przełomu			
								szorstka	gładka	angobowana	ciemnobrunatna	szara	ciemnoszara	ceglastoszara	szorstka	gładka	zniszczona	ciemnobrunatna	szara	ciemnoszara	ceglastoszara	piasek	tłuczeń kamienny	mała	średnia	duża	jednobarwny	dwubarwny	trójbarwny	wielobarwny	cienkościenna do 6mm	średniościenna 7-9 mm	Grubościenna < 9mm	
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	
1	O58/11/1	Af1b	8		x			x			x					x			x			x				x								
2	O58/11/2	Ad1c	13		x			x			x					x			x			x				x								
3	O58/11/3	Ad1b	15		x			x			x					x			x			x				x								
4	O58/11/3	Ad1b	15		x			x			x					x			x			x				x								
5	O58/11/4	Ab1c	23		x			x				x				x			x			x				x								
6	O58/11/5	Ab1c	26		x			x			x					x			x				x			x								
7	O58/11/6	Ab1c	27		x				x			x				x			x			x					x					x		
8	O58/11/7	Aa1c	31		x			x				x				x			x				x				x							
9	O58/11/9	Ac2c	47		x			x				x				x			x			x				x								
10	O58/11/10	Ae3a	56		x			x						x		x					x					x								
11	O58/11/11	Ah2c	64		x			x				x				x			x			x				x								
12	O58/11/12	Ai2b	65		x			x				x				x			x			x				x								
13	O58/11/13	Ah3c	68		x			x			x					x				x		x				x								
14	O58/11/14	Ah3c	69		x			x			x					x				x		x				x								
15	O58/11/15	Ag3a	72		x				x				x			x						x				x								
16	O58/11/16	Ae3a	78		x				x				x			x						x				x								

ROZDZIAŁ IV

Charakterystyka obiektów

W wyniku badań archeologicznych przeprowadzonych w Orońsku – Zamościu na stanowisku nr 58 zadokumentowano 61 obiektów. Spośród nich wyeksplorowano 16 fragmenty ceramiki kultury łużyckiej oraz cztery krzemienie. Większość obiektów zadokumentowanych na stanowisku zarejestrowano tylko w spągowej strefie z uwagi na bardzo małą miąższość warstwy ornej, która w skrajnych przypadkach sięgała 15 cm a średnia jej „grubość” to 25 cm. Poniżej opisano poszczególne obiekty wraz z charakterystyką ich zabytków . W dalszej części znajduje się tabela z opisującą pozostałe obiekty, z których nie pozyskano materiału zabytkowego.

ob.8

Wymiary obiektu:80 x 36 x 32. Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,81m n.p.m. . Obiekt 8 zlokalizowany został na odc. A arze f1b, ćw. b. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyły dwie warstwy:

1 Spieczona pomarańczowa glina

2 Ciemnoszaro-czarny piasek silnie przemieszany ze zglinionym żółtym piaskiem.

Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej

.ob.13

Wymiary obiektu:70 x 56 x 15 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,93m n.p.m. . Obiekt 13 zlokalizowany został na odc. A arze d1, ćw. c. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa: Ciemnoszary piasek przemieszany z żółtym zglinionym piaskiem. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.15

Wymiary obiektu:90 x 56 x 32 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,92 m n.p.m. . Obiekt 15 zlokalizowany został na odc. A arze d1, ćw. b Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa: Ciemnoszary piasek przemieszany z żółtym zglinionym piaskiem. Materiał z obiektu to dwa ułamki ceramiki kultury łużyckiej.

ob.23

Wymiary obiektu: 90 x 84 x 28 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 189,16m n.p.m. . Obiekt 23 zlokalizowany został na odc. A arze b1, ćw. c. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa: Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.26

Wymiary obiektu: 110 x 60 x 26 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 189,17m n.p.m. . Obiekt 26 zlokalizowany został na odc. A arze b1, ćw. c. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa: Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej

ob.27

Wymiary obiektu: 60 x 32 x 15 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 189,17m n.p.m. . Obiekt 26 zlokalizowany został na odc. A arze b1, ćw. c. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa: Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.31

Wymiary obiektu: 60 x 40 x 32 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 189,27m n.p.m. . Obiekt 31 zlokalizowany został na odc. A arze a1, ćw. c. Wypełnisko jamy o planie nieregularnym i przekroju podwójnie trójkątnym tworzyła jedna warstwa: Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.34

Wymiary obiektu: 40 x 32 x 12 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 189,21m n.p.m. . Obiekt 34 zlokalizowany został na odc. A arze b1, ćw. b. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa: Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego. Materiał z obiektu to jeden krzemień (po analizie uznany za naturalny krzemień czekoladowy).

ob.47

Wymiary obiektu:60 x 56 x 34 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,89m n.p.m. . Obiekt 47 zlokalizowany został na odc. A arze c2, éw. c. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa:. Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego silnie przemieszany ze zglinionym żółtym piaskiem. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.56

Wymiary obiektu:70 x 40 x 12 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,71m n.p.m. . Obiekt 56 zlokalizowany został na odc. A arze e3, éw. a. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa:. Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego silnie przemieszany ze zglinionym żółtym piaskiem. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej

ob.64

Wymiary obiektu:490 x 220 x 32 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,47m n.p.m. . Obiekt 64 zlokalizowany został na odc. A arze h2, éw. c. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa:. Ciemnoszary piasek przemieszany z żółtym zglinionym piaskiem. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.65

Wymiary obiektu:200 x 82 x 34 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,47m n.p.m. . Obiekt 65 zlokalizowany został na odc. A arze i2, éw. b. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa:. Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.68

Wymiary obiektu:120 x 60 x 24 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,37m n.p.m. . Obiekt 68 zlokalizowany został na odc. A arze h3, éw. c. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym tworzyła jedna warstwa:. Ciemnoszaro-czarny piasek silnie przemieszany ze zglinionym żółtym piaskiem. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.69

Wymiary obiektu:76 x 54 x 36 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,37m n.p.m. . Obiekt 69 zlokalizowany został na odc. A arze h3, ćw. c. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym z przegłębieniem tworzyła jedna warstwa:. Ciemnoszaro-czarny piasek silnie przemieszany ze zglinionym żółtym piaskiem. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.72

Wymiary obiektu:60 x 40 x 24 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,57m n.p.m. . Obiekt 72 zlokalizowany został na odc. A arze g3, ćw. a. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym z przegłębieniem tworzyła jedna warstwa Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego:. Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

ob.78

Wymiary obiektu:90 x 48 x 20 Strop obiektu znajdował się na poziomie niwelacyjnym 188,71m n.p.m. . Obiekt 78 zlokalizowany został na odc. A arze e3, ćw. a. Wypełnisko jamy o planie owalnym i przekroju nieckowatym z przegłębieniem tworzyły dwie warstwy:

1 Ciemnoszaro-czarny piasek silnie przemieszany ze zglinionym żółtym piaskiem

2 Spieczona pomarańczowa glina

Materiał z obiektu to jeden ułamek ceramiki kultury łużyckiej.

Obiekty w których nie zaobserwowano materiału datującego zostały zgrupowane w tabeli

LP.	NR OB.	NR ARA	FUNKCJA OBIEKTU	WYMIARY OBIEKTU (cm)	CHARAKTER WYPEŁNISKA	KSZTAŁT RZUTU	KSZTAŁT PRZEKROJU
				długość x szerokość x głębokość			
1	Ob.1	Ai1	jama	30x28x14	jednorodne	owalny	nieckowaty
2	Ob.2	Ah1b	jama	50x42x38	jednorodne	owalny	nieckowaty
3	Ob.4	Ah1d	jama	44x32x14	jednorodne	owalny	workowaty
4	Ob.5	Ag1d	dolek posłupowy	40x32x62	jednorodne	owalny	workowaty
5	Ob.7	Af1c	dolek posłupowy	24x20x24	jednorodne	owalny	workowaty
6	Ob.10	Ae1a	jama	44x36x14	jednorodne	owalny	nieckowaty
7	Ob.12	Ad1c	jama	60x52x24	jednorodne	owalny	nieckowaty
8	Ob.14	Ad1a	jama	50x36x24	jednorodne	owalny	nieckowaty
9	Ob.17	Ac1b	spąg jamy	50x36x10	jednorodne	owalny	nieckowaty
10	Ob.18	Ac1b	spąg jamy	40x36x12	jednorodne	owalny	nieckowaty
11	Ob.19	Ac1b	jama	50x40x30	jednorodne	owalny	nieckowaty
12	Ob.21	Ab1cd	jamka	50x40x16	jednorodne	owalny	nieckowaty
13	Ob.22	Ac1a	spąg dołka	30x20x16	jednorodne	owalny	nieregularny
14	Ob.24	Ab1c	spąg dołka	24x20x18	jednorodne	owalny	nieckowaty
15	Ob.25	Ab1c	spąg dołka	28x26x24	jednorodne	owalny	nieckowaty
16	Ob.28	Ab1c	jama	50x44x14	jednorodne	owalny	nieckowaty
17	Ob.29	Ab1b	jama	44x42x11	jednorodne	owalny	podwójnie nieckowaty
18	Ob.30	Aa1d	spąg dołka	24x21x12	jednorodne	owalny	nieckowaty
19	Ob.32	Ad1b	jama	60x40x34	jednorodne	owalny	nieckowaty
20	Ob.33	Ac1a	jama	50x36x16	jednorodne	owalny	nieckowaty
21	Ob.35	Aa2a	spąg dołka	34x20x13	jednorodne	owalny	nieckowaty
22	Ob.36	Aa2b	spąg dołka	30x24x13	jednorodne	owalny	nieckowaty
23	Ob.37	Aa2b	spąg dołka	40x36x14	jednorodne	owalny	nieckowaty
24	Ob.38	Ab2a	spąg dołka	30x24x20	jednorodne	owalny	nieckowaty
25	Ob.41	Ab2b	spąg dołka	26x24x18	jednorodne	owalny	nieckowaty
26	Ob.42	Ab2c	jama	52x44x18	jednorodne	owalny	nieckowaty
27	Ob.44	Ac2bd	jama	44x28x26	jednorodne	owalny	nieckowaty
28	Ob.46	Ac2c	spąg dołka	20x20x12	jednorodne	owalny	nieckowaty
29	Ob.53	Ad2d	spąg jamy	50x36x14	jednorodne	owalny	nieckowaty
30	Ob.54	Ad2d	jama	40x36x26	jednorodne	owalny	nieckowaty
31	Ob.55	Ae3a	spąg dołka	24x24x18	jednorodne	owalny	nieckowaty
32	Ob.58	Ae2a	jama	50x40x14	jednorodne	owalny	nieckowaty
33	Ob.60	Af2ab	jama	40x32x16	jednorodne	owalny	nieckowaty
34	Ob.62	Ag2c	spąg dołka	30x24x14	jednorodne	owalny	nieckowaty
35	Ob.63	Ah2b	jama	60x24x12	jednorodne	owalny	nieckowaty
36	Ob.66	Ai3a	jama	52x42x24	jednorodne	owalny	nieckowaty
37	Ob.67	Ai3a	jama	50x48x23	jednorodne	owalny	nieckowaty
38	Ob.73	Af3a	spąg jamy	50x32x8	jednorodne	owalny	nieckowaty
39	Ob.74	Ae3	jama	33x31x18	jednorodne	owalny	nieckowaty
40	Ob.75	Ae3a	jama	40x36x16	jednorodne	owalny	nieckowaty
41	Ob.76	Ae3a	jama	50x40x14	jednorodne	owalny	nieckowaty
42	Ob.77	Ae3a	jama	50x44x14	jednorodne	owalny	nieckowaty
43	Ob.79	Ae3a	jama	42x44x18	jednorodne	owalny	nieckowaty
44	Ob.80	Ad3a	spąg dołka	30x28x18	jednorodne	owalny	nieckowaty
45	Ob.81	Ai4c	spąg dołka	24x16x14	jednorodne	owalny	nieckowaty

ROZDZIAŁ V

Podsumowanie

Przeprowadzone badania ratownicze pozwoliły zadokumentować całą powierzchnię zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego Orońsko – Zamoście 58. Odkryto ogółem 61 obiekty archeologiczne związane z osadnictwem z epoki brązu. Centrum stanowiska archeologicznego najprawdopodobniej znajduje się bardziej na północny wschód ale przy tej ilości materiału trudno dokładnie to określić. Trzeba przy tym zaznaczyć, że zdecydowana większość odkrytych obiektów posiada ograniczoną wartość poznawczą wobec braku jakiegokolwiek wyposażenia. Nieliczny materiał ceramiczny (16 fragmentów bardzo rozdrobnionych) oraz 4 krzemienie czekoladowe (trzy odłupki i jeden łuszczeń) na obszarze gdzie znajduje się wychodnia krzemienia czekoladowego to bardzo skromny wynik.

Z tego też powodu, nie proponuje się kontynuacji badań w górnej części wyniesienia. Bardziej celowe wydaje się prowadzenie tutaj nadzorów archeologicznych podczas prac ziemnych. I pod tym warunkiem teren inwestycji można przekazać do dalszych prac ziemnych.

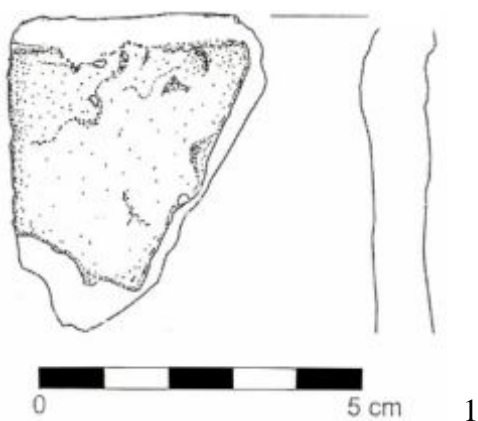
BIBLIOGRAFIA

- J. Kondracki, Regiony fizycznogeograficzne Polski, Wyd. UW, Warszawa 1977
- Kondracki, Geografia regionalna Polski, PWN, Warszawa.2000
- L. Marks, Zasięg lądolodu zlodowacenia warty w Polsce. [W:] Harasimiuk M., Terpiłowski S. (red.) 2004: Zlodowacenie warty w Polsce. UMCS, Lublin, 171 s.
- J.E. Mojski, Mapa geologiczna Polski 1: 200 000, ark. Łuków 1968
- W. Pożarski, Tektonika. [W:] Budowa geologiczna Polski t. 4, cz. 1, Niż Polski. Wyd. Geol. Warszawa 1974
- Barcicki M., Jaśkowski B., 1992 – Budowa i wiek wydmy w Orońsku. [w:] Kieleckie Studia Geograficzne, 5. WSP Kielce. S.13-39.
- Bernat S., 2002 – Antropogeniczne przemiany rzeźby okolic Wierzbicy. [w:] Przegląd Geograficzny T.74, z.1-2. S.69-91.
- Bogdanowski J., 2000 – Czytanie krajobrazu. W: Krajobrazy dziedzictwa narodowego 1/2000. OZK Warszawa. s.7-18.
- Cieslak-Kopyt M., Micke J., Skubicka E., Twardowski W., 1994 – Radomskie - alfabet wykopalisk. Przewodnik archeologiczny. Radom.
- Damiecki J., Dymitryszyn I., 2000 – Ekostruktura „absorber” – możliwości zastosowania. [w:]
- Wolski P. (red.), III Forum Architektury Krajobrazu. Materiały konferencyjne. Warszawa. s. 264-271.
- Gilewska S., 1972 – Wyżyny Śląsko-Małopolskie. W: Geomorfologia Polski, T.1. PWN Warszawa. s.301-306.
- Kondracki J., 1978 – Geografia fizyczna Polski. PWN Warszawa.
- Kopertowska D., 1994 – Nazwy miejscowe województwa radomskiego. Kielce.
- Krukowski S., 1939-48 – Paleolit. W: Kostrowicki K.S., Jakimowicz R.: Prahistoria ziem polskich. Warszawa-Kraków. s.89-107.
- Palacz T.,1997 – Oronska - miejsce i ludzie. Centrum Rzeźby Polskiej Oronska.
- Różycki S.Z., 1972 – Nizina Mazowiecka. [w:] Geomorfologia Polski, T.2. PWN Warszawa. s.271 - 317.
- Schild R., 1971 – Lokalizacja prahistorycznych punktów eksploatacji krzemienia czekoladowego na NE obrzeżeniu Gór Swietokrzyskich. [w:] Folia Quaternaria, 39.
- Wawrzyniecki M., 1908 – Poszukiwania archeologiczne w Królestwie Polskim dokonane w lipcu, sierpniu i wrześniu 1904 roku przez M. Wawrzynieckiego i S. Jastrzebskiego. [w:] Materiały

Antropologiczno-Archeologiczne i Etnograficzne, 10. Kraków.

Wojciechowski K.H.,1986 – Problemy percepcji i oceny estetycznej krajobrazu, UMCS, Lublin.

TABLICE
RYSUNKOWE

0 5 cm 1

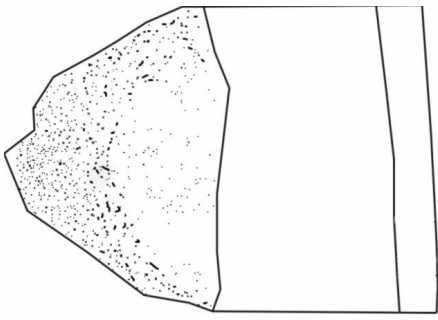
0 5 cm 2

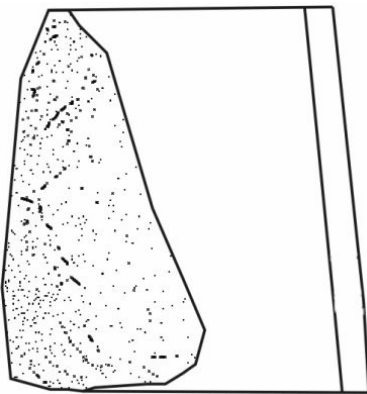
0 5 cm 3

Kultura łużycka

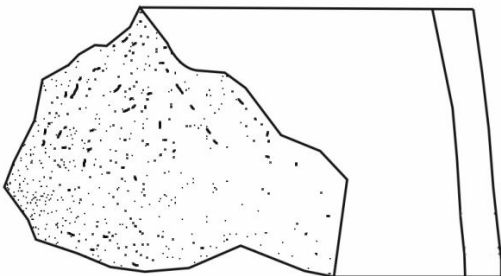
rys.1 – ob.8 , rys.2 – ob.23 , rys.3 – ob.15

4

5

6

Kultura łuzycka

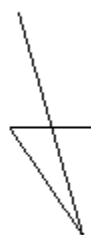
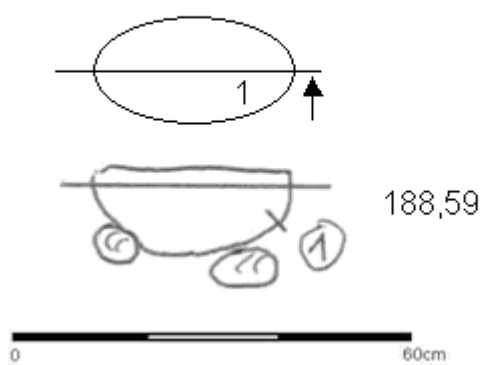
rys.4 – ob. 27 , rys.5 – ob.31 , rys.6 - 47

TABLICE OBIEKTÓW

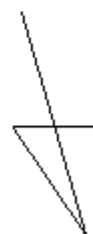
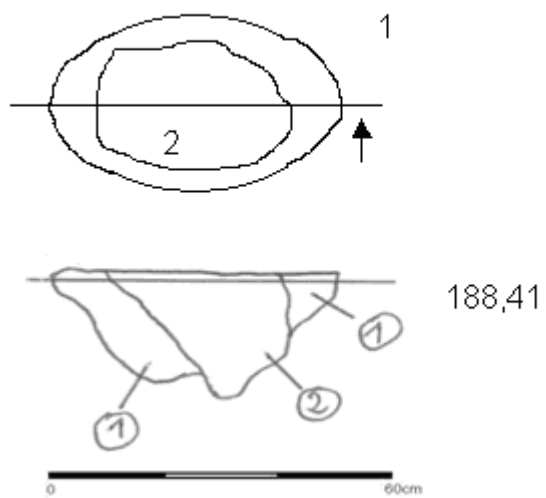
LEGENDA

- 0 – Żółty zgliniony piasek z dużymi soczewkami gliny
- 1 - Ciemnoszary piasek przemieszany z żółtym zglinionym piaskiem
- 2- Ciemnoszaro-czarny piasek silnie przemieszany ze zglinionym żółtym piaskiem
- 3- Spieczona pomarańczowa glina
- 4- Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego
- 5- Ciemnoszary piasek z wtrętami drobin węgla drzewnego silnie przemieszany ze zglinionym żółtym piaskiem

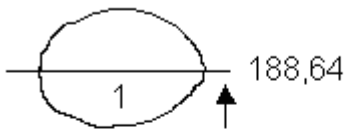
ob.1

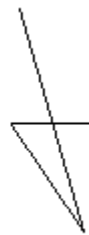
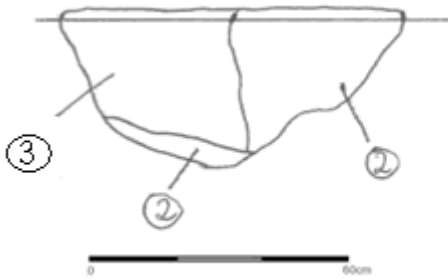
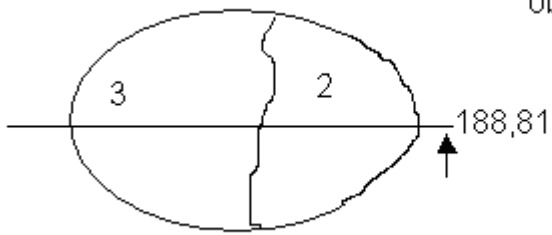
ob.2

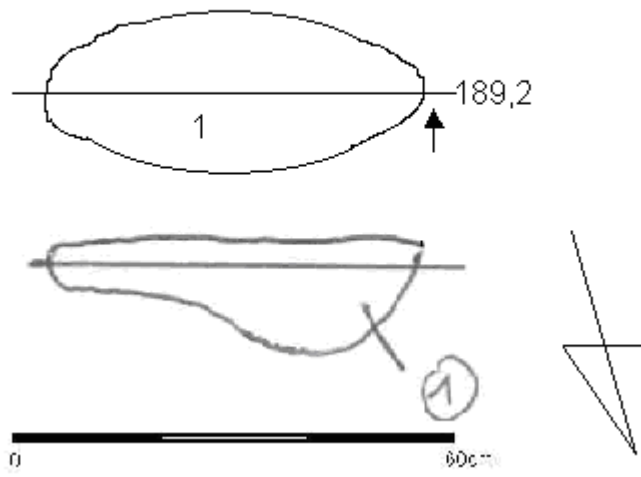
ob.5

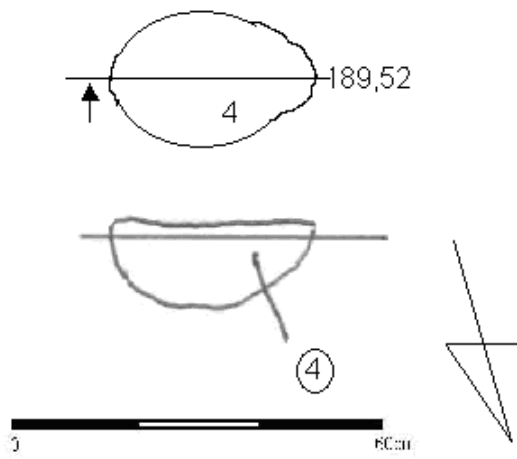
ob.8

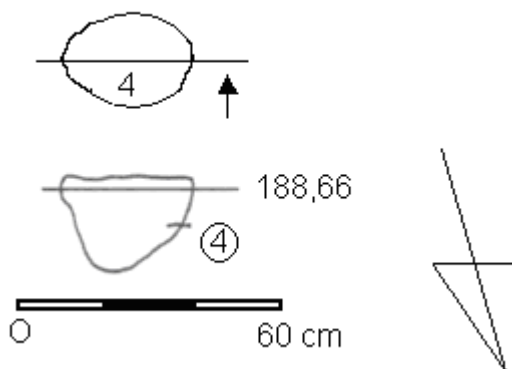
ob.21

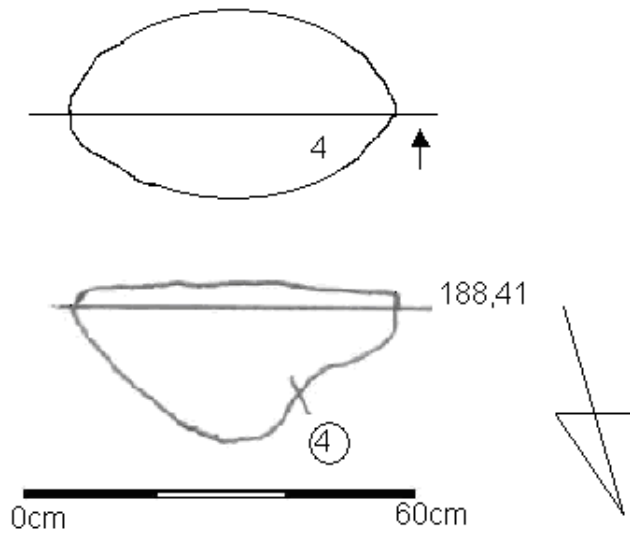
ob.35

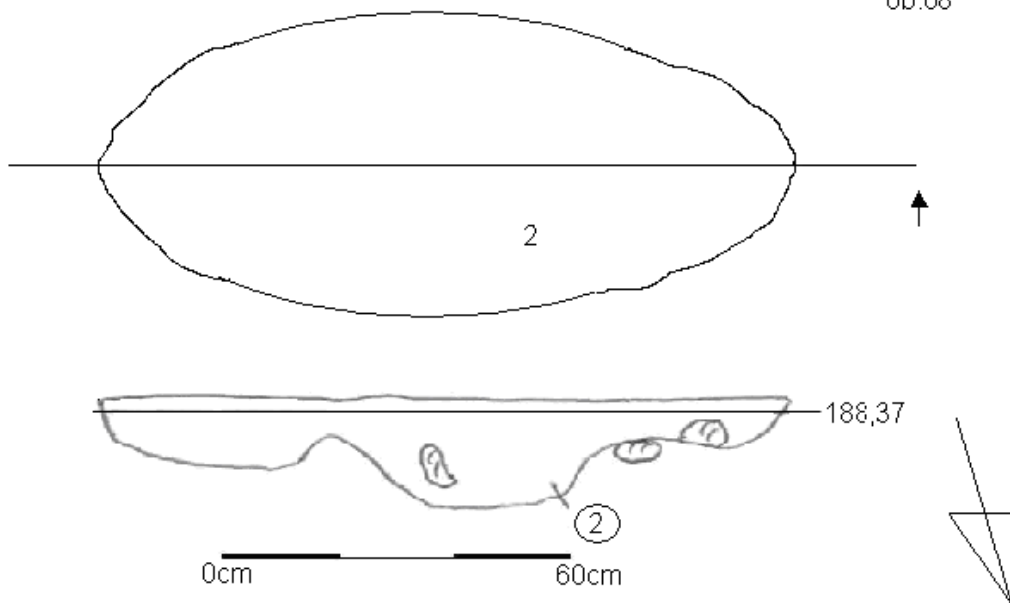
ob.62

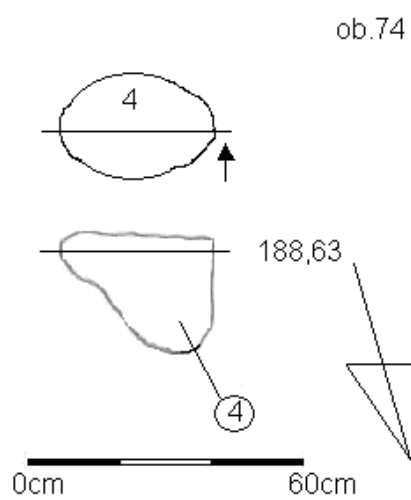
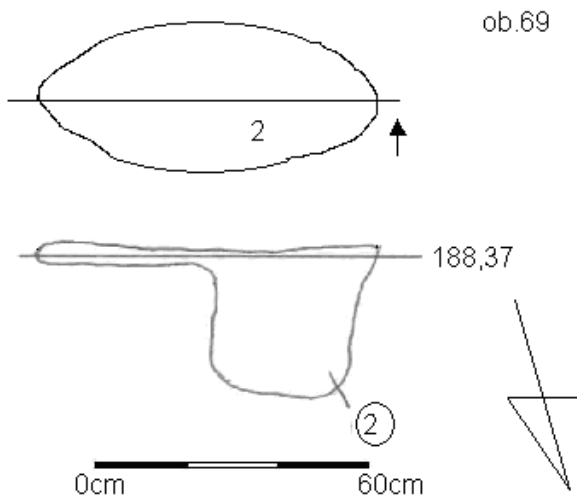

ob.67

ob.68

TABLICE

FOTOGRAFII

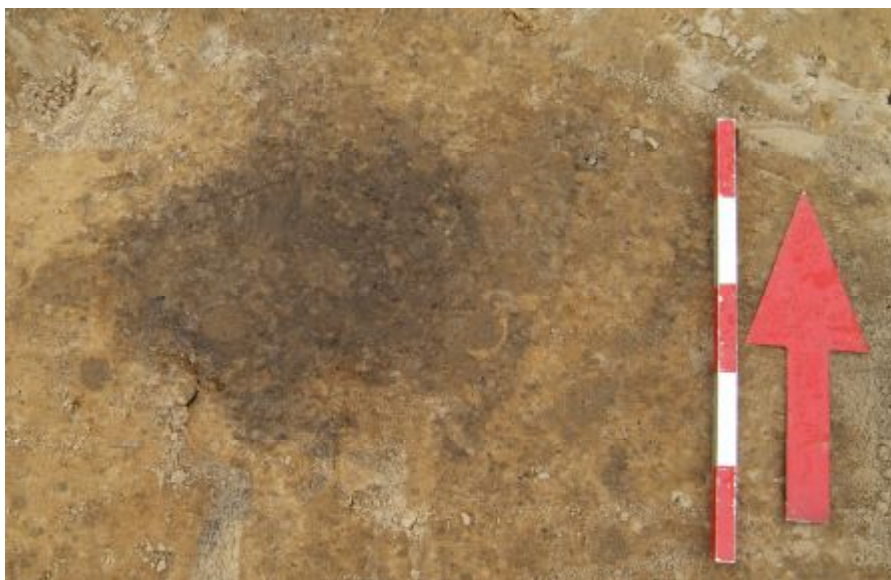

Obiekt nr 5

Obiekt nr 8

Obiekt nr 24

Obiekt nr 62